

Ese de done ori in septemana: Jol-a si Domineca; Ara candu va pretinde importantia materieloru, va esi de trei seu de patru ori in septemana.

Pretiu de prenumeratiune:

pentru Austria:
pe anu intregu 8 fl. v. a.
" diumetate de anu 4 " " "
" patriaru 2 " " "
pentru Romania si strainetate:
pe anu intregu 12 fl. v. a.
" diumetate de anu 6 " " "

ALBINA.

Prenumeratiuni se facu la toti dd. corespondinti ai nostri, si de-adreptulu la Redactiune Ungargasse Nr. 23, unde sunt a se adresa si corespondintiele, ce privescu Redactiunea, administratiunea seu speditura; cate vor fi nefrancate, nu se vor primi era cele anonime nu se vor publica.

Pentru anu si alte comunicatiuni de interesu privat — se raspunde cate 7 cr. de linia; repetiri e se facu cu pretiu scadiutu. Pretiu timbrulu cate 30 cr. pent. una data, se antecipa.

Invitare de prenumeratiune

la

„ALBINA.”

Incependu-se semestrulu alu II cu 1 iuliu v., se deschide prenumeratiune noua.

Conditiiunile de prenumeratiune sunt:

Pentru Austria pre unu anu 8 fl.
" " " diumetate de anu 4 fl.
" " " patriaru " " 2 fl.
Pentru Romania si strainetate pre unu anu 12 fl. (seu 2 #)
Pentru Romania si strainetate pre diumetate de anu 6 fl. (seu 1 #).

Redactiunea.

Pesta, 16/28 iuliu 1869.

Diplomatiloru li vine erasi voia de joculu loru celu placutu, de mati'a orba. Ni place a crede cumca pana acum'a n'ajunse anca neci-unulu se fie legatu la ochi, se fie mata. Dar intentiunea esiste la toti, adeca fie-care vre se-lu lege pre vecinulu seu.

Astu-felu este acestu soiu de omeni; elu, spre nefericire, n'a invetiatu pana acum a practica de catu mai vertosu doue mediloce: legatorea si masca.

Dar se intramu in rola nostra de cronicari: Imperatulu Napoleone vorbesce neincetatu despre pace, neincetatu cumca pacea Europei este asecurata. Intr'aceea ministrulu de resbelu vine acum si-i cere inmultirea oficiloru in armata, pretindendu ca asiè se asecura mai bine pacea. Eca dar, densii vorbindu de pace, inmultiescu armata. Nu cumva vorb'a „pace“ este masca?

Prusi'a nu se da de orbita, ci essecuta organismulu seu militariu si in provincie ce 'si le-a anessatu mai antiertiu. De vom crede unoru diurnale nemtiesci, esecutarea e forte rigurosa, in catu nu crutia neci pre invetiatori; scol'a cauta se stee inchisa, pana vine invetiatoriu de la essercitiu. Multi teneri, mai vertosu comercianti, recurgu se li se ierto a esi din legatur'a de cetatieni prusesci.

Rusi'a arangeza la Crime'a unu essercitiu straordinariu mare militaru. Pentru ca se nu aiba nimene veri o suspitiune, foile ce stau la despusetiunea guvernulu rusescu anuanciaru cumca pentru acestu essercitiu li s'au trimisu invitatiuni si regelu Prussiei si Imperatulu Austriei. Inse la Berolinu si Vien'a, nimene nu scie pana acum ceva despre

aceste invitatiuni. Ce sunt dara anuanciele diurnaleloru rusesci, daca nu — masca?

Intru imperati'a nemtio-unguresca, cancelariulu Beust ministru alu afaceriloru esterne decliara delegatiuniloru cumca pacea e asecurata, dar in numerulu si in bugetulu militiei nu se facu reduceri insemnate. Asiè credemu ca aici nu pote fi lipsa de masca, caci dupa cele patite in bataliele din Itali'a si cu Prusi'a, am ajunsu de nu ni mai porta nimene frica. Si intr'atata, d. Beust e deobligatu spre multiamita antecesoriloru sei in ministeriu. Se intielege antecesoriloru in ministeriulu austriacu, caci pentru fericirea (?) Sassoniè, d. Beust detoresce multiamita numai siesi.

Diurnalele compatriotiloru se ocupa mai vertosu de caus'a calugaritiei din Cracovi'a, si ceru stergerea monastiriloru. Acesta cerere nu pote fi de catu bine venita la fratii nostri unguri. Elementulu loru natiunalu, precum se scie, de lungu timp nu se sporesce in veri o proportiune multiamitiora. Si dora ca in asta privintia calugaritiele li-ar pote ajuta mai bine de catu cunoscutulu articulu de lege de anu, adusu in caus'a natiunalitatiloru.

Se-i da au causei nostre natiunali si colorea economica ce i se cuvine.

(Incheiare.)

II. Ce invetiatiuni ni dau numitele doue eviniminte?

Daca esperinti'a lunga si cotidiana ar tacè cu totulu, aceste doue eviniminte, privite numai singurele, anca ar fi in stare a ne convinge ca a supr'a nostra a romaniloru s'a pornitu si o nedreptatire in privinti'a economica.

Nu este dar numai terenulu politicu si terenulu invetiamentulu publicu, unde ni se lovescu interesele natiunali, ci si celu economicu. Sunt dar lovituri pe tote terenele, este o nedreptatire sistematiaca. Viediendu acest'a, nu se va mira nimene despre caus'a ca, desi damu in proportiune cele mai multe negotia in tergurile mari, totusi noi romanii suntemu cei mai seraci.

Candu ne-am luminatu despre politica si despre instructiune, noi dederamu causei nostre natiunali colorea politica si colorea instructiunei, precum i competia. Urmèza acum se ne luminamu de-

spre economia, pentru ca se-i damu si colorea economica.

Colorea economica este forte de lipsa fie-carei cause, caci cu interesulu economicu este mai usioru a pune in miscare cutare poporu pentru veri o idea. Poporulu aude si intielege o idea mai vertosu atunci, candu o sente; cele economice se potu senti mai usioru. (La italiani: udito si sentito sunt sinonime.) Istori'a si esperinti'a ni dovedescu ca neci unu miscamentu, progresu, n'a fostu destulu de rapede, potericu, seriosu si securu, daca n'a avutu si, asiè-dicendu, unu indemn sèu o santiune economica.

Si cum se damu causei romanesci o colorea economica? Astu-felu ca deputati nostri natiunali se scrie pre a loru flamura frumosa anca unu principiu: cel'a alu libertatei de comerciu.

Pentru libertatea de comerciu, adeca pentru stergerea vamiloru, se lupta poporale cele mai potinti si mai civilizate: Franci'a, Angli'a, Itali'a scl. — Acesta libertate este unu principiu si unu interesu alu loru, caci ele au industri'a cea mai mare si comerciulu celu mai estinsu.

Este si interesulu nostru, si eta cum: Nu trebe se perdemu din vedere ca romanii sunt per excellentiam producatori de materii brute, era industria au forte putiena seu mai bine dicendu: nemica. Industriarii sunt unguri si nemti unguriti, cari neincetatu ni punu pedece in afacerile nostre politice, ni-su contrari, era legelatiunea si desclinitu legea electorala ii favoresce preste meritulu si valoarea loru.

Cu libertatea de comerciu, vinu o multime de industriarii straini in tièra, umplu tergurile, prin urmare facu o cercare mai buna produpteloru nostre, ni le scumpescu, ni le platescu mai bine. Asiè este interesulu nostru.

Concurinti'a loru pote ca va superà pe industriarii unguri si unguriti, — dar invetie dumeloru a traì de dupa valoarea loru propria si nu tutelati prin vami spre daun'a nostra: pentru noi trebe se fie mai antaiu interesulu nostru, si apoi vom intrebà despre parerea compatriotiloru; neci credemu ca ar fi pecatu daca macar odata si ca de exceptiune se li mesuramu si noi cu mesur'a cu carea ni mesura ei!

Dar chiar si acesti industriarii unguri, luminati despre interesele loru, vor preferi libertatea de comerciu de catu se fie loviti neincetatu din partea unoru societati privilegiate, buna ora ca ceea

despre care pomeniramu la loculu antaiu. Asemene societati facu cu densii ca nemtiulu cu — se fie cu iertare — cu urechi'a canelui: voindu se i-o taie, de totu, elu i taià pre fie-care di numai cate unu picu, pretindendu ca asiè nu-lu va dorè tare.

In catu pentru cei putieni industriarii romani: acestia remanu mai neatinsi, caci practica nisce meserii proprie poporulu romanu, la cari strainii nu se precepu si neci au voia, prin urmare nu le vor luà.

Ni se va replica ca ne espunemu unei imigratiuni de industriarii, straini natiunalitatei nostre. Dar ore industriarii de acum sunt romani? Ore imigratiunea se pote impedece pentru pure? au nu e numai cestiune de timpu? si au dora francii si italianii imigrati, de nu-si vor pastrà natiunalitatea, se vor adauge unguriloru, si nu romaniloru? Nesmintitu vor veni si multi nemti, dar neci acestia nu vor practica delocu politica ungeresca de acum.

Deci deputati nostri, in modest'a nostra parere, se naltie flamur'a comerciulu liberu. Ocasione li se dà, caci neincetatu se asternu dietei tratate comerciale, candu cu unu statu candu cu altulu. Dar s'ar pote incerca validitatea acestui principiu si prin o propunere nedependinte.

Libertatea comerciulu, precum diseram, este unu principiu si o causa a civilizatiunei din Europ'a occidentala. Candu identificamu acesta libertate cu caus'a nostra natiunala, ne identificamu totodata cu civilizatiunea. Apusulu Europei va recunosce ca in adeveru noi suntemu avantgard'a lui dupa tote formele si caracterele, ca caus'a natiunalitatei romanesci este caus'a civilizatiunei si a progresulu, deci ne va spriginu vediendu ca naintarea nostra este si interesulu lui in tota puterea cuventulu.

Ce insamna acestu spriginu alu Europei apusene, per eminentiam latine? Avemu dejà dovedi. Ne-am aretatu aderinti ai ei prin politica, prin limb'a si literatur'a nostra, ne-au intielesu numai politici si literatii ei, si noi totusi am dobanditu de la ea o Romania autonoma. Se ne aretamu aderinti ai ei si pe terenulu economicu, ne vor intielege si diplomatii si massele cele mari ale poporaloru, de unde vor resultà pentru noi folosa mari ce nu se potu precalcula.

Se dicemu dar: libertate de comerciu! libertate completa, nu favoru seu

Foisióra.

Zimbrulu lui Dragosiu.

(Amicului meu S. Botizanu.)

Lun'a plina si senina
Reversà lumin'a sa;
In castelu pe o colina
Dragosiu mi se ospetá.
In castelu pe o colina
Dragosiu cu boierii sei,
Inchinandu la cup'a plina,
Petrecea voiosu cu ei.

Toti rideau cu bucuria,
Si se veseliau iubitu,
Pentru ca mani o se fia,
Ce de multu au totu doritu;
Pentru ca mani o se fia,
Susu la codri unu venatu
Candu curagiu si barbatia
Stralucescu invederatu.

Éta, éta, ca in fine
Nóptea négra a apusu;
Diorile dulci si senine
Aparura 'n ceriuri susu;
Diorile dulci si senine
Salutau pe multi eroi,
Fratii de cruce 'n reu si bine,
Juni, barbati, carunti vioi!

Bucine de venatóre
Resunara la castelu;
Cornuri, tulnice sonóre
Adunau pe toti la tielu.
Cornuri, tulnice sonóre
Resunau prin codrii lati,
Toti tragu arculu se omóre
Caprióre, cerbi menati.

Inse colo, éta, éta,
La unu pomu pe vale 'n josu,
Cu privirea sa 'nfocata
Sta unu zimbru furiosu;
Cu privirea sa 'nfocata
Dragosiu mi-lu diari de-locu,
Trage arculu pe sagéta

Se-lu ucida cu norocu.

Inse zimbrulu falnicu, mare,
Lu-diarì, ca a tientitu,
Cu grozava 'nversianare
Alergà mugindu cumplitu.
Cu grozava 'nversianare
Dragosiu pe unu calu fidelu
Fuge, trece, sbóra, sare
Ori si unde dupa elu.

Zimbrulu este ventulu iute,
Dragosiu fulgeru furibundu,
Si trecura pe 'ntrecute
Mile intr'unu micu secundu.
Si trecura pe 'ntrecute
Peste vai si peste munti,
Peste Muresiu, Oltulu iute,
Peste codrii desi si cranti.

Si pe lunci si vai straine,
Paresindu-si tièra loru,
Totu fugira inse 'n fine
Mai slabescu si ei in sboru, —
Totu fugira, inse 'n fine

Zimbrulu cade ostenitu;
Dragosiu sta, tientesce bine,
Dreptu in pieptu l'a omoritu.

Toti boierii s'adunara
Langa zimbrulu espiatu,
Si acolo 'n alta tièra
Incetara-a loru venatu.
Si acolo 'n alta tièra
Dragosiu dise incantatu:
„Venatóre nostra rara
Tièra noua ni-a donatu!”

Si in tièra de 'ncantare
S'asiediara ei cu toti,
Si acesta tièra mare,
O scapara de despoti,
Si 'n acesta tièra mare
Dragosiu primulu domnu romanu,
Ér emblem'a tierii are
Capu de zimbru 'n alu ei sinu!

Iosifu Vulcanu.

concesiune unora supusi ai cutarui mon-areu. Libertate cu Francia, Itali'a, Angli'a scl.

Itali'a ne va intelege. Ea n'are colo-nii dincolo de mare, deci nu pote direge intr'acolo emigratiunea anuala a indus-triarilor sei, caci se perdu din natiune. In casu de-ar triumfa principiulu nostru, credemu ca ar vre mai bine se ni-i trimi-ta noa pe acei industriari, precum i-a suatuitu odata Canini si altii. Italianii, ocupandu locurile, vor face imposibila imigratiunea nemtiloru, si totodata se adaugu pre usioru la corpulu natiunali-tatei romanesci, dovoda malurile Dunarii de josu, colonisate alta data de gloriosele republice italiane. De nu ne insielamu, in Florinti'a s'a constituitu anca de multu unu comitetu pentru emigratiune. Cer-candu corespondintia cu elu, nu credemu c'ar respinge.

Sunt cause despre cari afirma dica-l'a romanésca: „usioru de disu, anevoia de facutu.“ Inse in caus'a libertatei de comerciu, pre catu de usioru se dice, totu cu atat'a usioritate se si face. Éca pen-tru ce:

Daca propunu deputatii nostri ace-sta libertate si diet'a primesce: am do-banditu poporului nostru o cercare mai buna a produptelor lui, unu pretiu mai mare muncii lui. — Daca diet'a respin-ge, contrarii nostri se blameza in fati'a lunei casi contrarii civilizatiunei, caci principiulu libertatei de comerciu este proprietatea civilizatiunei, era noi totu trecemu de apostoli adeverati ai civilisa-tiunei. — Astu-feliu se face ca noi se do-bandimu si daca diet'a ar primii si daca ar respinge propunerea noastra.

Se imbratisiamu dara caus'a, pana ce altii nu ne ieu pre de nainte. Curundu séu mai tardiu acesta libertate totu are se triumfeze, de ce dar se nu fimu noi ceia cari se grabesca a face civilizatiunei a-cestu donu?

Daca inteliginti'a romana numera si de acei barbati, cari in economi'a po-litica mai profesesca sistem'a vamiloru si vor a le sustieni ca bune, — acestia se potu mangaiá caci daca stergerea vami-loru ar fi ceva reu, unu reu si pentru noi, la tota intemplantu lu vor senti mai antaiu industriarii unguri si unguriti, si vor cere de la dieta reintroducerea vamiloru. Diet'a va reintroduce, era noi vom tacé, pentru ca neci in fati'a Euro-pei se nu ne blamamu de neconsecinti, neci interesulu se nu ni-lu vatemamu. Acesta maniera d'a tacé este justa, si cum se nu fie candu a intrebuintiat'o si d. Horvath ministrulu de justitia? Vi adugeti a minte ca in 1865 dsa a datu la alegeri o programa politica forte mag-nifera natiunaltatiloru, inse candu veni cestiunea de natiunaltate in dieta — tacu, neci poména de acele principie.

In adeveru, statulu austro-ungu-rescu ar perde, prin stergerea vamiloru, unu venitu anualu de preste 10 milio-ne de fiorini, cari vor trebuí supliniti de aiurea. In asta privintia trebuie se consi-deramu doue mominte:

Unulu: In Austro-Ungari'a, ca in tote statele cu putiena civilizatiunea, bu-getulu lu consuma mai totu armata si dirigatori. Asié si cu ceste 10 milio-ne. Noi in armata mai n'avemu oficiri si in dirigatori n'avemu omeni de ai nostri. Dar ni se va dice ca avem ostasii greg-ari, pe cari statulu atunci dora nu i-ar poté sustiené pre toti. Ei bine! si daca ar fi silitu se-i trimita contra casa, am pagu-bi ceva? Monarchi'a e in pace, e asecura-ta precum ni spune d. Beust prin cartea rosia, se-i credemu dlui Beust ca ni vine bine la socotela, deci se pote reduce ar-mat'a.

Alu doile: De vor trebuí se se supli-nésca cele 10 milio-ne, precum si noi vremu, atat'a e securu ca nu se vor poté luá de la clas'a agricola, adeca neci de la romani cari sunt mai eschisivu agricolii. Tote partitele au recunoscutu cumca a-gricultur'a este cu multu mai insarcinata, de catu se póta suportá sarcine noue fo-ra a se stirpi cu totulu puterea contri-butória: deci trebuie cercatu venitulu aiurea, prin reformarea sistemiei de con-

trihutiune, tacsandu mai binisioru capi-talulu, comerciu scl. Se se tacsedie. Noa capitalele ni lipsescu, comerciu de celu mare n'avemu.

Incheiamu: Cu libertatea de comer-ciu, colorea economica a causei nostre natiunali anca nu e completa. Mai tre-buesce se-i adaugemu caus'a remasitioru barbariali si caus'a reformarii siste-miei de contributiune. Despre amendoué acestea, vom vorbi atunci, candu cele scrise pana acum vor fi gasitu resunetu in opiniunea publica natiunala, si ne vom fi convinsu ca esiste aplecarea comuna d'a invesseca caus'a noastra si cu acesta colóre. Trebuesce se fimu cu privire contra economia, caci acest'a este tictien'a lu-cruriloru, si cautu se cercamu a sguđu din tictiene pórt'a edificiiu de egala indreptare natiunala, pórt'a ce se pare ca nu vor se ni-o deschida altminte.

Pre candu drepturile ungoriloru erau desconsiderate, o mare parte de ei conspirau pre fatia si in ascunsu contra monarchiei cu totu revolutiunarii din Europa, ma o si atacara cu armia. Noi nu cu armele revolutiunariiloru, nu contra monarchiei, nu pre ascunsu: noi vom conspirá (contra nedreptatiriloru ce ni se facu) cu civilizatiunea, cu libertatea si cu progresulu, vom conspirá d'ia la mé-diadi in fati'a lunei si intre marginile legiloru din tiér'a noastra, o conspiratiune nobila, daca acestei sante nisuintie i se póte dice conspiratiune.

Caus'a natiunaltatei romanesci are tote insusirile cari o potu recomandá civilizatiunii europene. Se cercamu prin actiuni mai incordate a trage a supra-ne si mai multu atentiunea acestei civilisa-tiunii, pentru ca cunoscendu-ne si mai bine, se ni dee ajutoriu si mai eficace. Actiunea, de dupa natur'a ei, ni moraliséza mai multu si poporulu, lu contopesce intr'o inima si unu cugetu. Nimene dintre conlocutori din tiér'a noastra nu póte radicá flamur'a principiiloru civilizatiunii mai sus de cum o potemu noi romani. Pre-cum vediamu, la comerciu nimene póte dice libertate mai vertosu de catu noi, si in politica cine ore póte proclama democrat'a mai tare de catu noi roma-nii cari n'avemu aristocratia ca n palma? Ce ne impedece dara a nu stringe lega-turi mai multe cu civilizatiunea, a nu identificá caus'a noastra cu caus'a ei?

Caus'a democratiei si civilizatiunii europene e unu vagonu mare, ce se misca rapede si tare cu puterea vaporelui, pre-cum vedemu in Francia, Spania, Itali'a scl. Caus'a natiunaltatei nostre vedemu ca e o carutia in tocm'a ca vagonulu, chiar si rótele ei convinu rotarii (oga-siiloru) vagonului, dar se misca forte in-cetu caci e mare si grea si suntemu siliti se o tragemu insine cu manile asudandu peste multimea de pedeci. Ce ne opresce se nu legamu caruti'a noastra de vagonu, candu proprietariulu vagonului o voiesce? S'o legamu ca se mérga rapede cu vapo-rulu si se ne duca ins'a si pre noi!

Giorgiu Popa.

Din tiér'a Oltului 12/14 iuliu 1869.

(Preingrigire in cestiunea scolara) De candu se ivi proectulu de lege pentru scolele populari civile etc. barbatiu natiunei romane, s'au vediu ingrigiti, era de candu a trecut prin legislatiune si fara multa modificare s'a sanctiunatu, si mai alesu de candu se pune in lucrare, vedemu pre cei mai multi Romani preingrigiti forte, ici colé inse audimu pre unii, cari ar imbratisia acesta lege, ca pre un'a liberala.

Acestea ne indamna si ni da ansa mai multu de cugetatu la cestiunea scoliloru nostre fatia cu poporulu si conducatoriul lui; ne indamna a cerceta legea in unele locuri si a intrebá ce e de preingrigitu? si in urma a ni dá parerea ce ar fi de intreprinso. Candu voimu a face acest'a, nu vremu a ne opune legii, ci a ne ingrادی fatia cu unele dispuneri ale ei, precum ins'a-si ni permite.

Cestiunea scoliloru e (precum s'a disu de repetite ori) cea mai insemnata pentru vietia si fericirea unui poporu si mai alesu pentru poporulu nostru intre elementele ce se afla pusu. Poporulu care se interesedie de acest'a documentedie, ca posedie sentiu de vietia si

de progresu. Barbatiu, cari se interesedia a-lu luminá in interesulu si folosulu lui, sunt in adeveru adeverati lui luminatori si con-du-catori.

Acesta cestiune dupa cursulu istoricu a fostu incredintiatu bisericeii, respective au-toritatoru ei, fiindu ca individii romani, cari n'au invetiatu in scola, din biserica scia ca sunt romani. Cei ce au invetiatu in scole: du-pa cum au fostu scola, si dupa cum i-au in-vetiatu acolo, asteliu se si areta. Dar fiindu ca la romani biserica s'a mai interesatu de scole si ea a sustienutu natiunaltatea (vedemu in secuime) — a fostu o fericire. Astadi scolele inca sunt incredintiate bisericeii, si candu sunt acesteia, sunt natiunei, sunt laiciloru, caci din majoritatea acestora se compune, dupa statu-tulu congresului romanu, biserica.

Cumca scolele au fostu incredintiate bi-sericeii, ni areta §. 17, din protocolulu sinodu-lui anulii 1850. Cuventarea arhierésca prin care s'a deschis sinodulu in a. 1864. Articulu de lege IX. §. 3 din a. 1868 sanctionatu, prin care se dá dreptulu a regulá, administá si guverná in cestiunile bisericesci si scolarie si in fine statulu congresulu romanu, santiu natu, care de josu de la parochii pana susu la eparchii are a se ingrigi de scole prin senate scolarie.

Cestiunea dar, dupa cele ce se intempla, nu e d'a fi usioru privita, si credemu, ca cine a mai cetitu si si-au impropetatu hotaririle sínodeloru nostre, cerculariele consistoriale (nr. Telegr. Roman. 31—34 a. c.) si deosebitu siedinti'a VI. a congresului romanu din a. tr, in care comisiunea alésa in caus'a proectulu acestei legi scolare, si facu relatiune: ca legea calca dreptulu autonomiei bisericeii, dreptulu regularii etc. (§. 8, 75 si 81) dreptulu alegerii etc. din care temei se propuse, ca presidulu congresului se faca pasii necesari pentru ape-rare la locurile mai nalte. Congresulu pri-mesce de a sa acest'a si face hotarire a se im-pedece cele ce calca autonomi'a bisericesca si a scoliloru.

Legea dar pentru scole, care acum s'a pusu in lucrare, schimba incredintiarca scole-loru de sub biserica si natiune, n'ar schimba candu scolele romane confessionale ar co-respunde legii macar ca cele sasesci, de ace'a multi se temu; si de acest'a, cestiunea scoliloru pune pre Romani in preingrigire, era pre barbatiu conducatori si mai aprópe pre inspec-torii scoliloru confessionali districtuali si lo-cali adeca pre DD. protopopi si preoti ii pune la o cercare respunditoare. —

Romani se vedu preingrigiti, pentru ca desi legea e intinsa si liberala, desi ea ar fi de salutatu pentru unu poporu de un'a si acea-si limba si confesiune, cu guvernulu de acea-si natiune si confesiune, totusi pentru ca legea e pentru deosebite popóra cu deosebite limbi si confesii, ni dá conducatori straini, incredintiazá scolele unora barbati de alta natiune si con-fesiune, a produsu preingrigire, fiindu ca sco-lele se vor luá din man'a Romaniloru, desti-nandu-le ei. De acest'a, se audu intrebări in-tre noi: Ore pentru ce silesece legea se se faca scole comunali coresponditorie si nu confesional si náuti nationale coresponditorie? Nu po-tea se fie legea asiá, ca se ingrígéseca de sco-lele confessionale, se silésca pe parinti si pe autoritati a se esecutá §§. 4, 11, 27, 29, 34, 83 si 141 fara a mai pune §. 15 care dice: „La confesiunile, cari nu vor impliní condi-tiuni §§loru 11, 12 si 13 neci dupa a trei'a admonitiune, guvernulu va ordiná a se infintiá scola comunala? Ce felu de scola e acest'a care se face intru pedépsa? De acest'a suntemu preingrigiti.

Fatia cu acestea apoi, DDnii protopopi si parochii, cari vor senti mai aprópe cele ce se intempla in Protopopiatele si Parochiele Dloru, in casuri de a se desfintiá scolele confesional, ca inspeptorii ale acestora devinu espusi responderii, fatia cu biserica, cu con-gresulu, cu natiunea, fiindu ca din cele ce se vor intempla, vor fi si investigatiuni fatia cu rapórtele Domniiloru lor de pana aci; fatia cu cerculariele esite si fatia cu otaririle sínode-loru si congresului. Cu acestea nu voimu alt'a de catu se dámu ansa de preingrigire de tim-puriu, caci scimu cele ce s'au aretatu de gu-vernulu si cele ce s'au incredintiatu din locu. — E scitu si ace'a, ca s'au aretatu, cumca unele comune nu voescu a sustiené scole corespondit-orie, neci parintii a-si dá nesiliti pruncii la scola si dregatoriile nu dau ajutoru la acestea, dar s'au aretatu ca sunt si scole colo si din-

colo coresponditorie. Acum legea se vede cum e, ea este amenintatória, deci atentiune ca se se nu afe ea si acolo scaderi. De acest'a e de preingrigitu, ca in protopopiatele si co-munele in cari scolele s'au aretatu ca vor co-respondu legii (vedi Telgr. Romanu nr. 30. Cerculariulu consist. nr. 351/1869) adeca vor fi spatiosé, ne umede, luminose dupa §. 27 alu legii, vor fi invetiatori demni, si vor predá ob-iectele indetorite de §. 11, le vor cercetá prun-cii si pruncele dupa §. 4 si 29 si cercetandu-le si inspectorulu guvernialu, Dnii protopopi, preoti si invetiatori esu lamuriti, ca aurulu din focu, si atari Domni vor fi si de castra natiune si biserica laudati, fiindu ca scimu cum e poporulu nostru si cu cata greutate si sta-ruintia s'a potutu face acest'a. —

Din contra, in protopopiatele si comu-nele in cari multe scole nu existu, séu existandu nu corespundu legii dupa §. 15, le vor infintiá scole comunali. Aci ori cum, pana la deslu-cire, devinu inspeptorii respunditori de chie-marea lor. — Se va dice si póte fi adeveru ca poporulu romanu in multe locuri n'a pe-trunso necesitatea scoliloru si numai cu po-tere executiva s'au potutu impliní cele ce le cere legea. O sustinemu, dar dicemu, ca acé-st'a nu ne scusa d'a nu cercá tote cate potemu; d'a nu osteni si asudá de cu timpu spre a lu-miná poporulu pana nu vine forti'a, d'a nu face cele necesarie ca scolele confessionali se corespunda legii.

Pentru a sci de ce avem a ne ingrigi, am cugetatu se indemnamu a se cercetá mai seriosu legea scoleii, caci dupa cum am ve-diu in unele sínode protopopesci, in cari s'au alesu membri la senatulu scolasticu dupa §. 25 alu legii nr. cons. 340/1869, s'au purcesu usioru, bá am auditu espresu, ca se ne bucu-rámu, ca ne potemu folosi si de acésta lege; de acésta a facem intrebările acestea: Sun-temu siguri, ca in tote comunele romane vor corespunde, scolele confessionali, §§loru 4, 11, 27? adeca ca o cercetéza totu pruncii detori si ca corespundu scolele, din afara si din lan-tru, legii?

Nefiindu siguri, ce facemu deca n'am luminatu poporulu prin sínode parochiale si protopopesci?

Ni placu scolele comunali cari le va in-fintiá guvernulu, si deca nu ni placu, cum ne apermá de ele?

Ce se va intempla cu acele scoli, cari nu corespundu legii dupa §. 27, care pretinde a fi luminose, ne-umede, si spatiosé etc., se vor repará? si cari nu se potu repará, se vor poté folosi si asteliu?

Dupa a trei'a admonitiune, se vor in-chide atari scole? Ne cuprindiendu scola, — care se afla — pre totu pruncii comunei si nepotendu a face si un'a pareleia, cum ne apermá de scola comunala?

Infintiandu-se in vr'o comuna de ale nostre scola comunala, ore scola confessionala — fatia cu §. 40 — si 35 cari dicu ca pro-cintele de la dare se se folosésca intru sustie-nerea scoleii comunale, — se mai póta esiste? de órace si fondurile i se ieu dupa §. 40 41?

Ce se va intempla acolo, unde se afla scola confessionala se se dicemu coresponditóre, dar numai o parte din prunci frecuentéti si doua parti nu voru s'o cercetédie, datóre-su Dere-gatoriile comunale la provocarea inspeptoru-lui confessionalu a sili sub pedépsa pe parinti (dupa §. 4) se dee pruncii la scola confessiona-la ...?

Si se credemu ca-i silesece, dar n'avemu incaperi si invetiatori pentru scole paralele si neci medilóce, ce facem in acestu casu? Se va dá aici arunculu de 5% ca se infintiámu acesteia, caci §. 35. dice ca sarcínele scoleii populari cadu in prim'a linia? Cine stá bunu, ca — dupa §. 44 care dice: fiindu 30 de prun-coi obligati, a caror'a parinti nu voescu a-i dá in scola confessionala, se va infintiá scola populara comunala si comun'a e detória mai anteu a acoperi spesele acesteia? — Nu se vor aflá ori nu se vor seduce nescari retaciti se céra scola comunala? Nu vor dice unii: nu mai dati copii la scola confessionala, si éta scola comunala va resari cu scisiuni ca urg'a intre uniti si neuniti? Cum se ne apermá de acestu §?

Ce vom face fatia cu §. 46. care dice, ca comunele apropiate cari nu sunt in stare se sustiena scola confessionala, se vor intruni si vor face o scola comunala?

Avemu scole repetitóre, caci ne-avendu, dupa §. 50. se vor infintiá de acestea comu-

nale? Umbra pruncii detori iér'n'a vér'a celu putienu optu luni in scóla confessională după § 54?

In comuna nele mestecate pre la orasie si pre aiuri după § 58. se va face pentru fiii tuturuoru confesiunilor o scóla comunala si invetiatiu toriulu de ce natiune va fi si in ce limba se va propune? Vom avé macar adjunctu? Cine scie?

Ce se facemu cu comunele magiarisate in Secuime, cari-su mai tóte mestecate si nu sciu romanii romanese?

In scótele populari superióre, după § 64., va fi limba magiara. La desbateria acestui §. in diéta a disu D. Babesiu: prin acest'a „celor'a de nationalitate ne magiara li se pune de detorintia invetiarea unei alte limbe“ éra D. Hodosiu a disu: „Se se observe, cá legea are de scopu instructiunea si nu magiarisarea“ cu tóte acestea §-fulu a remasu cum a fostu conceputu.

Dupa §. 74. in scótele civile (si gimnasia si reale) are a fi limba propunerii, limba magiara, si după §§. 77. si 78. planulu instructiunii lu face ministeriulu. După §. 136. invetiatori si alegu de catra consiliulu scolasticu propunendu-se consiliulu comitatensu séu districtualu, acest'a in Transilvani'a afara de Fogarasiu si Naseudu nu e romanu, deci ce aprobare va dá intre concursurile unui invetiatiu magiarisatu, si nationalistu? Apoi după § 137. adiunctii se denumescu de catra inspeptorele guvernamentalu de a dreptulu, si acestia au a deveni invetiatori, deci dara de la cine depinde inflorirea scóleloru romane comunale si mai cu séma candu abié doi inspeptori romani (?) vedemu denumiti? La ce tiente vor nesú invetiatorii denumiti de straini?

In fine după cele putiene atinse si intrebátóre, credu cá totu vor fi dintre Domnii cetitori cari vor dice, la olalta cu D. referente alu comisiei pentru acésta lege Anton Zichy: „cá libertatea scóleloru confessionali e marginita“ si astfelu fiindu, avemu a ne preingriji; desú legea nu se esecuta mintenasu, totusi nuscii ce esecutoriulu alu ei vei avé. Arétam un'a si alt'a pentru ca se ne ingrigimu de timpuriu si pentru ca odata revidiendu-se legea, se castigamu autonomi'a bisericesca depina.

In fine, adi óre ce ar fi de intreprinsu? Congresu, cum dice D. Babesiu după? parerea nóstra ar fi ce am disu mai nainte, ca DD. Protopopi ca inspeptori scolari, in tracturile Dloru Sale, cu unu literatu mireanu se face o visitatiune seriósá, se cerceteze scóla in fiecare comuna si se védia ce corespunda §§-filoru 11, 27 si 34. etc. Se face nice raporturi deplene congresului séu sinodulu Eparchialu, se cunósca aceste starea scóleloru. Se se póta pará si indroptá. Si ne corespundiendu, se starúesca a corespunde. Si unde-su prunci numerosi, se procure incaperile si invetiatorii necesari, pentru scóte paralele, pana la tótna. Medilócele spre acésta se se castege prin puterea morala si prin dirigatoriile comunali; se se arete poporulu, cá e detoriu a platí 5% la florinulu de dare, se-lu lumineze si capaciteze ca se-si scutéscu scóla sub biserica respeditive sub natiune. Fondurile scolarie putiene ce avemu, se fie sub biserica si in tóte locurile se le asiedie bine sub numele ei, ca nu după §§. 40 si 41 se tréca in averi mestecate, cine scie sub ce economiá. Preotulu se dogénéscu desu pre parinti se dee pruncii la scóla pana ce nu vinu pedepsiti de legea cea aspra, si nefolosindu se-i silésca si prin dirigatori.

Invetiatorii inca se ajute a atrage pe parinti, pe prunci si se se prepare a corespunde scóla si densii cu chiamarea loru. Ca fiindu inspectati de unu Domnu necunoscutu, se-i cunósca. Si incheiandu dicemu: ingradire prin sínódele Eparchiali protopopesci si paroparochiali, conchiamate anumitu in acésta cesiune, pentru ca se luminamu poporulu, ca se aduca elu insusi concluse de aperarea scólei confessionale si se se invapaeze pentru scóla sa.

Gintile latine.

Alegerile nóue in Franci'a, desceptara acea mare si nobile natiune spre a voi se i se restituésca libertate ce i se luara in acésta fatala de 2 decembre, ce deputatulu Pellettan o stigmatia cu totu dreptulu numind'o: dí'a pecatulu.

In fati'a unei vointie, atatu de tare espresé, Napoleone nu vre ca, ascultandu de d. Rouher se dee inderetru si se se face anca si mai despotu, ci imbratisá dejá in catu-va dorintia univarsala, redandu popólorulu sale cateva drepturi ce li-au fostu luat, pentru a nu espune periclulu corón'a sa si dinasti'a sa prin pretensiunea dí'a sustiené unu absolutismu, ce astadi nu-lu mai voiesce nici una natiune europeana.

Noi speramu cá corpulu legislativu va constringe pre Napoleone a concede, nu preste multu, libertate cu multu mai mari, si intemplantu-se acésta, elu va poté se-si castege o influéntia, o putere in Europ'a, ce astadi nu are si nu póte se-si elupte cu milionulu seu de soldati.

Naltiandu flamur'a libertatei pentru imperatiá, comitate si comune, 'si va face de amice tóte gintile latine ce astadi i sunt contrarie si-lu privescu cu suspitiune.

Retragendu armat'a sa din Rom'a, proclamandu cá recunósce cum Itali'a trebuie se fie a italianiloru, elu 'si va face de amici 26 milióne de italiani.

Neptotegendu pe regin'a Isabel'a, necercandu dí'a créa pedece constitutiunii Spaniei intr'o monarchia constitutiunala au republica federativa, elu va trage la sine mai bine de 16 milióne de spanioli.

Portugésii, vediandu Franci'a dirésa de institutiuni mai libere de cele britane, printendintia originei vor intrá si densii in acésta liga. Sunt 3 milióne si $\frac{1}{2}$ dí'a se adauge precedentiloru.

Tóte aceste natiuni sunt vecine, un'a langa alt'a, si marturisescu cultulu catolicu, inse nominalmente, pentru cá catolicii ce si-au de parola vangélica silabulu papale, sunt in minoritate si apartienu la clas'a cea mai ignoranta si mai putienu patriotica; majoritatea iubindu libertatea, nu póte iubi pre Pap'a.

Este un'a a cincea natiune latina, nu e vecina celoru lalte patru, si in majoritatea sa e de cultulu greco-ortodossu.

Acésta e natiunea romana, ce numera mai bine de 9 milióne, in principatele autonómie si in celea de sub Austri'a, Rusi'a, Serbi'a si Turci'a.

Dens'a, asiediata între Tisa si Marea Négra, între Nistru si Dunare, pentru cele lalte ginti latine are importantia politica mare, fiindu cá intrerumpe contiguitatea slavoru rusi cu slavii serbi si bulgari, facendu astu-felu pedece in calea armelorú Tiarului catra dorit'a Constantinopole.

Daca romanii marturescu cultulu grecu, sunt totusi de altmintre fórte toleranti catra cei ce apartienu altoru culte, cu esceptiunea israelitiloru, si acésta pentru cá acestia, dati usurei si monopolulu comerciale, sunt uriti romaniloru casi cebiloru, poleciloru, bulgariloru, magiariloru si greciloru. Va fi si e mai vertosu unu prejudetiú, ma e unu faptu cá poporatiunile ruráli mai dí'a tóta Europ'a urescu pe israeliti, pentru uritiós'a aviditate catra bani, cu carea sciu se-i traga si se-i stórca pe toti cati nu sunt coreligiunari de al loru.

Aceste cinci natiuni latine, organizate fie-carea federativamente, adeca după sistem'a de descentralizare, ce permite a se bucura de tóte libertatile interne administrative si religióse, formandu între ele o liga etnica, adeca una aliántia au confederatiune, corespundiendu prim'a cu form'a federativa a Suieterei după 1847 si a Statoru-Unité, si a dú'a cu vechi'a confederatiune germanica au cu cea actuala a Nordului, vor face cu putintia constituirea unui panlatinismu, carele prin forti'a numerica se fie superioru panslavismu'lui si neposibilelu pangermanismu, cáci neci anglii neci danii neci suedii nu vor voi veri odata a se uní nemtiloru. Singuri olandii si flamendii vor face parte, ma in atare casu aliántia etnica latina va oferí unu totalu de nóe milióne de capete, cea slava de siesedeci si siepte éra cea curatu germanica numai de cinci-dieci,

Si prin atát'a este evidiaté cá gintile latine vor avé egemoni'a celoru trei semintii mari ario-europene, si cu actiunea loru vor impedeá gintile germane si slave a destruge nationalitatea turaniciloru din Europ'a, adeca a magiariloru, finiloru, estoviloru, permiciloru, ceremistiloru si zirianiloru.

Éca bineficiulu ce s'ar derivá din re-tornarea Franciei la libertatile aministrative-politice si religiose. Daca Franci'a se va lasá dí'a mai face uritiós'a diregatoriá de gendarmu

alu Papei, a caruia influéntia si autoritate nu potu fi de catu stricatióse ori carei libertati si pedece in calea constitutiunii depline a natiunalitáti italine, dens'a va castigá unu primatu ce o va face, cu aju toriulunatiuniloru surori, arbitr'a Europei.

Renunciandu la nedreptele pretensiuni de a pune sub domnierea ci tierile nemtiesci cisenane, si-va estinde actiunea sa in Belgic'a valona, si fiindu in capulu aloru mai bine de nóadieci de milióne de suflete de ginti latine, va poté dice: Noi ginte 'lalina, desarmánu si voimu ca fie-care poporu se desarme. Er'a cuceririloru trebuie se se inclida; si banii ce se speséza pentru pusci, tunuri, fortareti si náiferecate, se vor intrebuintá in cái ferate, porturi, docks, preste totu inlesnindu calea comeraciului, va ajunge a constitui una familia européna mare si pacifica, capace a duce civilisatiunea si artile in cele lalte parti ale emisferului geminu. (*L'Unità Política.*)

Petromanu 13/25 iuliu 1869.

Onorata Redactiune! Comunele gr. orient. ce se tienu de cottulu Torontalului, — din dieces'a Caransebesiului, protopopiatulu Ciacovei, unanimu au alesu in Petromanu de representante la senatulu scolariu comitatensu, pre d. Georgiu Craciunescu catich. gr. or. si profés. de limb'a rom. in gimn. din Temisor'a. Unu alegatoriú.

Protocolulu sidintiei XI.

(ordinarie)

tienute din partea directiunii Asociatiunii nationale in Aradu, in 8/20. pentru cultur'a poporulu romanu, Aradu, in 8/10 iuliu, 1869. de facia au fostu:

Presiedinte: Ioane Popovicu Deseanu directoriu substitutu. Membri: Emanuilu Misiciu perceptoriu, Dr. Atanasiu Siandoru, Stefanu Siorbanu bibliotecariu, Dimitriu Bonciu, si Teodoru Serbu economu. Notariu: Petru Petroviu.

88. Directiunea finantiara regéscá ungarica din Aradu, prin scrisórea de datulu 15 iuniu, 1869. Nr. 10451 face cunoscutu: cá in sensulu unui emisu ministerialu reg. ung. de finantia, Asociatiunea nationala este liberata de la solvirea taperselu timbrale obveninde pentru sortitur'a filantropica arangiata in favóre fondului Asociatiunii, din acelu motivu de órace după dispusetiunile legii timbrale din anulu 1868. cuprinse in §. 86 acele sortiri, a caror'a valóre a unui esemplariu nu trece peste sum'a de 2 fl., sunt scutite de tapsele timbrale si asiá se privescu de scutite si sortiurile Asociatiunii nóstre in pretiu de 50 cr. a unui esemplariu.

Determinatu: Se ie spre cunoscentia.

80. Colectantelu din Beliu Dlu Protopopu Iosifu Marchisiu sub datulu de 29. iuniu a. c. face intrebarea despre declaratiunile substernute ale membriloru noiu, intrati in Asociatiune, si despre primirea respeditive alegeréa acelor'a, cere informatiune positiva voindu a-i provocá pe respectivii pentru depunerea oferteloru de obligate.

Determinatu: Notariulu directiunii se insarcinéze a dá informatiunea receruta in meritulu acésta si a incunoscentia pre D-lu colectante Protopopu despre starea lucrulu prin o scrisóre din partea directiunii; totuodata a culege tóte declaratiunile aflátóre la raportele colectantiloru si a le substerne directiunii in sidintia viítoria pentru de a se alege respeditive declará de membri noiu séu renuoiú toti aceia, a caror'a declaratiuni au intratu in anulu acésta, si adeca de la adunarea generala pana acum'a.

90. Societatea literaria sociala „Romania“ din Viena prin scrisórea de datulu 12. iuliu a. c. nr. 100 insciintéza pre acésta directiune cumca din partea ministeriulu de cultu si instructiune la rugarea asternuta a concessu crearea unei docenture pentru limb'a si literatur'a romana la univarsitatea de Viena, pe partea careia ministeriulu respectivu a promisu remuneratiune annuala corespundiétoria de 500 fl.

Din incidentulu acésta, suslaudat'a societate recérca directiunea Asociatiunii acésteia a-si dá parerea in meritulu acéstei docenture si a se declará dáca cumva Asociatiunea nóstra si-ar dá parerea despre modulu eficace: cum s'ar poté mari remuneratiunea pe partea docenturei la o suma cuvenita, — si nu ar fi cumva aplecata asociatiunea nóstra

a contrebui anualu după potintia — spre scopulu acésta, — apoi n'ar fi bine a se face o rogare catra consistoriulu gr. or. din Cernáuti pentru esoperarea incuviintiarii si sistemisarii unui salariu anualu din fondulu religionariu alu Bucovinei.

Determinatu. Se ie la cunoscentia si se decide: cá de órace obiectulu acésta momentosu pestrece marginile activitáti directiunii acésteia, — causa de sub intrebare va fi de a se asterne adunarii generali pentru dispusetiune ulterióra.

91. Notariulu directiunii Petru Petroviu face propunere pentru escrierea concursulu despre impartirea respeditive resolvierea stipendieloru preliminaré in bugetulu anulu 1869. pe partea teneriloru studinti lipsiti de medilóce materiali.

Determinatu. Propunerea acésta se primesce si se decide: ca deórace sum'a stipendieloru incuviintiata de adunarea generala pentru anulu 1868/9, din lips'a baniloru disponsibili, pana acum'a nu s'a potutu resolvi; si fiindu cá anulu scolasticu catu mai curundu va espirá, — stipendiele acéstea pe partea teneriloru se se provéda in anulu viítorii scolasticu 1869/70, si in sensulu acésta se se deschida numai decatu concursu pe calea foiloru natiunali, provocandu-se tenerii suplicanti pentru stipendie — ca se-si astérna rogamiintele loru pana la terminulu inclusivu de 15 septembre stíluu nou 1869. provediendu-le cu documintele recerute conformu conditiuniloru prescise.

92. Notariulu directiunii asterne specificatiunea despre spesele scripturistice de cancelaria si postali avute cu espeditiunea privitória la sortitur'a de loteria filantropica, rogandu pentru aprobare si asemnarea acelor'a la preceptoratulu Asociatiunii.

Determinatu. Specificatiunea speselor de sub intrebare se estradá esactoratulu Asociatiunii spre censurare, pe langa darea opiniei esactorali pana la sidintia viítoria.

93. Presiedintele directoriu substitutu face propunere: ca apropiandu-se terminulu adunarii generali deíptu pe 1. Septemvre a. c. st. nou, ar fi cu scopu, de a se face provocare prin unu Avisu catra publiculu romanu pentru ca se grabéscu de a participá cu cumperarea sortiuriloru de la respeditivii domni provediuti cu de acéstea, avendu privire la momentuositatea si favorulu intreprinderii acésteia.

Determinatu. In urmarea acéstei propuneri se decide publicarea Avisulu in sensulu mai sus espusu prin foile natiunale.

94. Notariulu directiunii Petru Petroviu reportéza despre starea licuidarii si evidencie restantielorú si peste totu in privintia necesitatei de a se compune protocolu nou capitalu după formulariulu B. precum acésta si adunarea generala din anulu trecutú prin determinatiunea de sub Nr. 10 a dispusu de a se efectui.

Spre scopulu acésta fiindu neincungiuratu de lipsa ajutoriu scripturisticiu, propunetiuriulu róga in interesulu si pentru efectiunea acéstei lucrari catu mai urgente, a-i se dá 2 scrietori cu cari se se póta folosi la lucrarea pretinsa pentru compunerea protocolulu cesitiunatu, care se deservésca de o basa si evidintia mai chiara a starii casale si din care protocolu se se póta compune bilantiulu pofittu de adunarea generala despre starea pretensiuniloru Asociatiunii peste totu.

Determinatu. Cu privire la momentositatea si urgentia lucrulu de sub intrebare, propunerea se primesce si conformu §. 48. alu Regulametulu casei, spre scopulu compunerii necesarie a Protocolulu capitalu se incuviinté dia 2 scrietori pe langa unu diurnu de 1 fl. pe di, auctorisandu-se Notariulu a grigi ensusi de acei individi si a se apucá numai-de-catu de lucru asiá: ca pana inclusive 20 Augustu a. c. se gáte Protocolulu compunendu si se-lu astérna directiunii pentru censurare.

Totu-odata se insarcinéza Notariulu a procurá tipariturele trebuincióse la acéstu Protocolu asemnandu-se catu spesele tipariulu obveninde asiá si sum'a de 60 fl. v. a. pe séma celoru 2 diurnisti, la preceptoratulu Asociatiunii.

95. De la colectantelu din Cherechiu dlu notariu comunalu Teodoru Popa au intratu raportulu despre starea licuidarii si incasarii oferteloru restante de la membrii din acésta-si colectura pe langa sum'a incassata de 33 fl. 50 cr.

